

‘Israel zal altijd zeggen dat de wereld tegen ons is. Soms is dat waar.’

Isjai Menoechin van het Israelische comité tegen martelen over de ontvangst in Israel van het Goldstone-rapport

Vertegenwoordigers van vier Israelische en Palestijnse mensenrechtenorganisaties waren onlangs op bezoek in Den Haag om te praten met het Internationaal Strafhof, dat onderzoekt of het mag rechtspreken over mogelijke oorlogsmisdaden in de door Israel bezette Palestijnse gebieden. Hella Rottenberg sprak Isjai Menoechin van het comité tegen martelen in Israel: ‘Je kunt zien dat De Israelische regering zich in het nauw gedreven voelt.’

Hella Rottenberg

Een tamelijk nietszeggend persbericht was alles wat er naar buiten kwam. Toch kan het bezoek van vier mensenrechtenorganisaties uit Israel en de Palestijnse gebieden aan het Internationaal Strafhof in Den Haag een kleine, maar pikante stap betekenen in de internationale betrekkingen. Begin november spraken vertegenwoordigers van *Al Haq* (Ramallah), *Adalah* (Haifa), het *Palestijnse Centrum voor Mensenrechten* (Gaza) en het *Public Committee Against Torture in Israel* (Jeruzalem) twee dagen met de openbaar aanklager en medewerkers van het Internationaal Strafhof. ‘Nee, we waren daar niet rechtstreeks op uitnodiging van het Strafhof in Den Haag’, vertelt de Israelische Isjai Menoechin, directeur van PCATI, die nog enkele dagen in Nederland is gebleven. ‘Het idee was opgeworpen door de *Internationale Federatie van Mensenrechten*, waarbij veel Israelische en Palestijnse organisaties zijn aangesloten. Het Strafhof ging er gretig op in. Het wilde graag met ons kennismaken.’

Het Strafhof, legt Menoechin uit, is aan het onderzoeken of het enige juridische zeggenschap, jurisdictie, heeft over de Palestijnse gebieden. De Palestijnse Autoriteit heeft namelijk

daarom gevraagd, in de hoop dat op die manier mogelijke Israelische oorlogsmisdaden door het Internationaal Strafhof berecht kunnen worden. Tot nu toe heeft het Strafhof zaken geopend met betrekking tot oorlogsmisdaden in Congo, Darfoer, Oeganda en de Centraal Afrikaanse Republiek. Allemaal landen in Afrika, waardoor het Strafhof langzamerhand het verwijt krijgt dat het eenzijdig te werk te gaat.

U was op een heel gevoelig moment in Den Haag. Heeft het Strafhof met u ook de kwestie van jurisdictie besproken?

Menoechin lacht betekenisvol. ‘Jaha. Kijk maar naar wat het persbericht zegt. We zijn overeengekomen dat in het licht van het onderzoek van de hoofdaanklager Moreno-Ocampo en van de VN-commissie Goldstone inzake Gaza, de organisaties verschillende manieren aan het verkennen zijn om gerechtigheid voor de slachtoffers te bereiken. We hebben er lang en serieus over gesproken. Ocampo had maar één uur gepland, maar bleef meer dan twee uur met ons praten. Zijn medewerkers bleven nog langer doorpraten. Ik denk dat ze de politieke wil van het Strafhof aan het verkennen zijn, want daar draait het om.’

Is het Strafhof dan zelf bij machte zo’n besluit te nemen?

‘De VN Veiligheidsraad kan een besluit nemen, maar dat stuit nu op een automatisch veto van de Verenigde Staten. Maar ik begrijp waarom de Israelische regering zo gespannen is door de eis van de Amerikaanse regering om de bouw van nederzettingen te bevrozen. Ik kan me voorstellen dat de regering-Obama in de toekomst zegt dat het veto niet automatisch meer

Wilt u het werk van PCATI, het comité tegen martelen in Israel, steunen, dan kunt u geld overmaken op bankrekening 618 16 25 van SIVMO, Amsterdam o.v.v. PCATI. Het hele bedrag wordt naar hen overgemaakt.

Isjai Menoechin

wordt uitgesproken als Israël niet aan de Amerikaanse verlangens tegemoet komt. Dat is denkbaar. De tweede mogelijkheid is dat de aanklager van het Strafhof besluit dat hij jurisdictie heeft over de Palestijnse gebieden. Natuurlijk staat hij onder zware politieke druk. De derde mogelijkheid is via dubbele nationaliteit. Er is nu bijvoorbeeld een Israëlische officier, een jurist, die in Zuid-Afrika rondbazuinde welke adviesrol hij had gespeeld bij de Gaza-oorlog. Een paar Zuidafrikaanse organisaties hebben tegen het Strafhof gezegd: kijk er eens naar, deze man heeft ook de Zuidafrikaanse nationaliteit, en Zuid-Afrika erkent de jurisdictie van het Strafhof, dus...'

Denkt u dat Israëlische officieren inmiddels bezorgd zijn over reizen naar het buitenland?

'O ja, zeker. Hoge officieren veranderen hun plannen. Mosje Ya'alon [nu vicepremier, gewezen stafchef van het leger, red.] zei openlijk op televisie dat hij het niet erg vond dat hij niet meer naar Europa kon reizen. Het is al een onderdeel van de publieke discussie dat Israëlische militairen een prijs moeten betalen voor de Tweede Libanon-oorlog of de Eerste Gaza-oorlog. Ja, inderdaad, u hoorde het goed, ik noem het de Eerste Gaza oorlog. Ze worden steeds gefrustreerder.'

Wat vindt u van het Goldstone-rapport over de Gaza-oorlog?

'Ik heb zelf de honderden bladzijden van het rapport niet gelezen, alleen de samenvatting en de aanbevelingen. Maar ik ben het helemaal eens met de belangrijkste conclusie, en wel dat er mogelijk oorlogsmisdaden zijn gepleegd door Israëlische militairen en Hamas-strijders en dat de partijen daar zelf een onder-

zoek naar moeten instellen, zo snel mogelijk. Mensen die zich mogelijk schuldig hebben gemaakt aan oorlogsmisdaden dienen te worden vervolgd. Goldstone beweert niet dat hij genoeg bewijzen heeft, hij heeft niet meer dan serieuze *aanwijzingen* voor misdaden gevonden en wil dat Israël en Hamas zelf deze beschuldigingen onderzoeken en berechten. Als dat niet gebeurt, moet er een internationale procedure worden gestart.

Er is natuurlijk altijd kritiek mogelijk op zo'n rapport van 500 pagina's – sommigen vinden dingen te zwak geformuleerd, anderen te sterk. Maar ik vind Goldstone een moedige man. Toen hij de opdracht kreeg het optreden van Israël te bekijken, stond hij er op om ook de handelwijze van Hamas in het onderzoek te betrekken.

Zijn rapport kijkt naar het leed dat is berokkend aan zowel Israëlische als Palestijnse burgers. Hamas heeft zonder twijfel geprobeerd Israëlische burgers te treffen, maar is daar minder goed in geslaagd dan de Israëlische partij. Slechts enkele Israeli's zijn omgekomen, maar we hebben het over meer dan 1400 Palestijnse slachtoffers. Het rapport gaat niet over de bedoelingen, maar over wat er in feite is gebeurd.'

PCATI heeft actief meegewerkt met de Goldstone-commissie?

'Veel Israëlische mensenrechtengroepen hebben materiaal geleverd aan de Goldstone-commissie. We hebben de taken onderling verdeeld. PCATI heeft twee keer juristen naar Genève gestuurd om bewijsmateriaal te overhandigen en getuigenissen te overleggen. Dat ging over de behandeling van Palestijnse gevangenen. Samen met onze Palestijnse collega's van Adalah heeft PCATI de 34 gevangenen die uit Gaza naar Israël zijn overgebracht bezocht en gesproken. We hebben klachten gerapporteerd over fysieke en verbale mishandeling en ons uitgesproken tegen hun status als "illegale strijder".

Al voordat het Goldstone-rapport verscheen, hebben wij met een groep Israëlische mensenrechtenorganisaties een brief gestuurd aan de juridisch adviseur van de Israëlische regering en gevraagd een onafhankelijk onderzoek te openen naar schendingen van mensenrechten en oorlogsmisdaden. Na de publicatie van het Goldstone-rapport hebben we gezegd dat de regering de aanbeveling moet aanvaarden en zelf een onderzoek moet instellen. En we vroegen het Amerikaanse Congres het Goldstone-rapport te steunen. Dat was helaas tevergeefs. Aan de Nederlandse regering hebben we intussen om uitleg gevraagd, waarom zij tegen het Goldstone-rapport heeft gestemd, zonder ook maar één argument te geven.'

Is het voorstelbaar dat de Israëlische regering medewerking had verleend aan het Goldstone-rapport?

'Ik denk dat geen enkele regering wil toestaan dat het van buitenaf gecontroleerd wordt. Dat is niets bijzonders. De Amerikaanse regering en bevolking, de Nederlandse regering en bevolking willen dat ook niet. Daarom is er een mechanisme nodig, supranationaal, zoals de VN, dat tot onderzoek dwingt.

Het probleem met de VN is dat een meerderheid van landen tegen Israël is. Maar we hebben *iets* nodig, een internationaal juridisch instrument. Toen het Internationaal Hof van Justitie de bouw van de Muur veroordeelde, had het gelijk. Israël zal altijd zeggen dat de wereld tegen ons is. Soms is dat waar. Soms is het waar, omdat wij heel slechte dingen doen. Onze regering zegt dat de Goldstone-commissie niet op zoek is naar de waar-

heid, maar een manier zoekt om Israël te bestraffen. En de publieke opinie in Israël gelooft het.'

Intussen heeft het Israelische leger een onderzoek geopend naar 23 incidenten tijdens Operatie Gegoten Lood tegen Gaza. Lukt het Israël daarmee de internationale kritiek van zich af te slaan?

'Ik denk het niet. De instelling onderzoekt zichzelf, zoals gewoonlijk. In de loop der jaren zijn meer dan 600 klachten ingediend tegen de verhoren door de Israelische veiligheidsdienst. Geen enkele ervan heeft geleid tot vervolging. Israël zal toch moeten reageren op Goldstone en één of ander onafhankelijke, maar zwakke commissie instellen, zo verwacht ik. Het kan niet zo zijn, dat zo'n commissie helemaal niets aan schendingen of misdaden vindt. Ik weet niet of leden van zo'n commissie bereid zijn hun geloofwaardigheid te verliezen ten behoeve van politici als Livni of Olmert. Als die commissie haar werk niet doet, moet er een internationaal onderzoek komen.'

Na een paar seconden pauze, waarin Menoechin zich even verplaatst in de positie van zijn regering, ziet hij een tweede verdedigingslijn voor zich:

'Ze zullen de aandacht van Gaza willen afleiden door een concessie te doen op de Westelijke Jordanoever. De bouw van nederzettingen bevriezen, of een nederzetting ontruimen. En dan dreigen: doe niets met het Goldstone-rapport, want anders kunnen jullie onze concessie verder vergeten en gaat het werken aan een nieuw vredesplan niet door.'

Premier Netanjahoe lijkt zich niets aan te trekken van de mening van het buitenland. Hij zei zelfs dat hij het hoog tijd vond om de Geneefse conventies, waarin de lijn tussen toegestane en verboden oorlogshandelingen is vastgelegd, niet voor Israël van toepassing te verklaren, omdat Israël nu eenmaal niet met een ander land in conflict is, maar met groepen terroristen.

'Ik neem die uitspraak niet serieus. Als je weet hoeveel jaar het heeft geduurd om de Geneefse conventies op te stellen en in werking te laten treden, dan zal het tien of meer jaar duren om er iets wezenlijks aan te veranderen. Politici werken niet voor de lange termijn, ze willen op korte termijn resultaat zien.

Ik zie het als een zoveelste teken dat de Israelische regering zich in het nauw gedreven voelt. Er is de internationale kritiek op de Gaza-oorlog, er is het Goldstone-rapport, er is het Strafhof dat overweegt de Palestijnse gebieden onder zijn jurisdictie te nemen, er zijn de Israelische mensenrechtengroepen die bewijsmateriaal overhandigen aan Goldstone. En de ultra-rechtse kolonisten oefenen pressie uit van de andere kant.

Plus economische crisis, plus de toenemende spanningen tussen Palestijnen en joden in Israël - ze weten niet hoe ze het aan moeten pakken en waar te beginnen. Het enige antwoord is grove taal die je vroeger niet hoorde. De mensenrechtengroepen zijn "virusen", de mensen die vluchtelingen helpen "zijn er op uit om Israël te vernietigen". En de conventies van Genève moeten worden afgeschaft. Ze staan onder druk. En wat ons betreft: hoe groter de druk, hoe beter.'

19 december 2008	Hamas verklaart einde aan zes maanden staakt-het-vuren nadat onderhandelingen over verlenging zijn mislukt.
24 december 2008	Hamas lanceert nieuwe raketaanvallen op het zuiden van Israël.
27 december 2008	Israël valt Gaza aan met Operatie Gegoten Lood.
18 januari 2009	Israël trekt zich terug uit de Gazastrook.
3 april 2009	De VN Raad voor Mensenrechten maakt bekend dat rechter Richard Goldstone een fact finding missie zal leiden naar mogelijke oorlogsmisdaden van Israël in Gaza.
3 april 2009	Goldstone zegt dat hij ook beschuldigingen van misdaden door Hamas zal onderzoeken.
15 september 2009	Goldstone publiceert zijn 574-pagina's tellend rapport.
<i>Conclusies:</i> er zijn sterke aanwijzingen dat zowel Israël als de strijdende Palestijnse groepen het internationale humanitaire recht hebben geschonden.
<i>Aanbeveling:</i> Israël en de Palestijnen moeten een onafhankelijk onderzoek doen naar de beschuldigingen en binnen zes maanden rapporteren.
16 oktober 2009	De VN Raad voor de Mensenrechten neemt de conclusies en aanbevelingen van Goldstone over.
<i>Tegen stemmen:</i> Nederland, Italië, Hongarije, Slowakije, Oekraïne en de VS; elf landen onthouden zich van stemming
4 november 2009	De Algemene Vergadering VN vraagt Israël en de Palestijnen om geloofwaardig onafhankelijk onderzoek te doen naar beschuldigingen van oorlogsmisdaden. Als over drie maanden de partijen onvoldoende gehoor hebben gegeven aan de resolutie, moet de zaak opnieuw in de VN aan de orde komen om zich te beraden op een internationaal vervolg, het liefst via de Veiligheidsraad. 114 landen stemmen voor de resolutie, 18 (waaronder Nederland en de VS) tegen en 44 landen onthouden zich.